

SALVU

Salvu għafas b'idu l-leminja mat-tarf tal-bieb taż-żingu miftuħ filwaqt li bl-oħra straħ mad-dahar tas-siġġu u għafas b'kemm kellu saħħa sakemm fl-aħħar irnexxielu jqum bilwieqfa. Ix-xemx kienet għa bdiel tagħmel tagħha sewwa u kienet qed tgħammixlu għajnejh. B'dahru kemxejn mgħawweġ Salvu kien qed jirringrazzja 'l-bambin li rnexxielu jqum bilwieqfa. Kien wiċċu lejn il-bieb meta f'daqqa waħda jhoss xi ħadd ġej jġri minn warajh u dlonk jolqtu b'daqqa kbira ta' basket imbullat kotba u xi kaxxa ta' xi metal. 'Nirrek issejr patrej!' għajjat ix-xiħ kollu rabja. It-tifel, ruxxan u daħqan, b'basket kbir imdendel wara dahru, dar lejh u flok ma talab skuża qallu 'darb'oħra agħmel l-indikejter nann!' M'għandniex xi ngħidu, it-tfal l-oħra, li mid-dehra kienu qed jippruvaw jaqbd u lill-ewwel wieħed, tgħidx kemm daħqu u Salvu kompli jgħajjat u jgerger filwaqt li l-ewwel tifel għajjat: 'Għadkom ma qbadtunix!' u għajjed lil sħabu.

Daqqa bħal dik Salvu kien se jdum iħossha. Mn'alla ma kienx telaq idu minn mad-dahar tas-siġġu għax żgur li mal-art kien jispiċċa. Wara li bired mir-rabja kbira li ħakmitu għall-ksuħija tat-tfal tal-lum, reġa' għamel ħiltu, għamel sforz ieħor u daħal ġewwa. Pass wara pass, ikaxkar naqra naqra s-siġġu u jiddendel maż-żewġ bibien, Salvu fl-aħħar għalaq il-bieb tal-garaxx. Xhin ħares lejn idu l-leminja kellha linja mmewġa ħamra mmarkata fuqha tant kemm kien għafas mat-tarf.

Għal darb'oħra straħ dahru mal-bieb u għal darba donnu beda jibki bid-dwejjaq. Ftit nies setgħu jifhmu lil min kien bħalu. Kien waħdu. Marija kienet mititlu fil-fjur ta' ħajjitha u ħallietu warajha qasir il-għomor u qatt ma reġa' żżewweġ. Xi kultant kien jaħbat jibkiha mentri xi kultant kien jaħbat jgħir għaliha. Izda xi kultant kien jitfa' l-ħtija fuqha li ħallietu waħdu jissielet mal-ħajja fuq din id-dinja u jduq l-imrar tagħha. Ġieli ħaseb fiha b'sogħba kbira u ġieli b'rabja kbira. Ċensu, l-uniku tifel li kellu, kull ma kien iċempillu kien fuq il-biċċa għalqa tal-Gandlori biex jeħodha u jmur iqatta' l-ħdud fiha ma' dik il-mingħul ta' mara kollha żebgħa u tkaken li kien iżżewweġ. U lanqas ħbieb ma kellu. Żepu ta' Nikol u ż-Żannu kuljum kienu jtilgħu l-pjazza tar-raħal izda issa hu ma felax jasal s'hemm. U qatt ma ndenjaw ruħhom jgħaddu huma. Kien waħdu f'din id-dinja.

Dlonk daqq it-telefown. Salvu għaddielu minn rasu li ma jwegħbu u ħallieh idoqq. Kien in-naħa l-oħra tal-kamra u ma kellux aptit jasal s'hemm. Izda t-telefown baqa' jdoqq. Fl-aħħar iddeċieda li setgħet kienet xi ħaġa importanti u bil-mod il-mod serraħ mal-għamara, wasal sa ħdejh, u poġġa bilqiegħda fuq il-pultruna u wiegħbu. Kien Ċensu. Bl-istess kantaliena. L-ewwel li ma staqsieh kif kien kieku izda s-sugġett dlonk reġa' waqa' fuq iċ-ċavetta tal-kamra tal-Gandlori u l-għalqa ta' madwarha. Izda llum Salvu ma kellux aptit u beda jgħajjat u jgerger mat-tifel sakemm qatagħlu l-linja. Dil-ġurnata deheret li kienet ġiet biex tfannadlu iktar il-ġrieħi ta' ġo qalbu.

Ibnu stess... iva.... ibnu stess kien reġa' tlewwem miegħu. Kull ma kien jinteressah kienet dik l-imniegħel ta' ċavetta u mhux kif kien missieru. Moħħu f'li juża l-kamra u kieku xi darba kien qallu li ser jieħdu miegħu. U kieku xi darba kien jġi jarah! Imbasta jċempel! Salvu għamel xi kwarta bilqiegħda fuq il-pultruna jħares fil-vojt filli ser jinfaqa' f'nofs bikja filli wiċċu jibbies u ma jkunx jista' jitharrek. Imbagħad

resaq lejn il-forn halli jagħmel naqra mishun. Ġab il-kafè u ħawwad kollox fit-tazza. Iżda waqt li kien miexi lura lejn il-pultruna waqaf iħares lejn xbieħa li qatt ma kien ħares lejha qabel - għallinqas mhux bl-istess mod. Kienet ix-xbieħa ta' wiċċu sħiħ – tiegħu nnifsu fil-mera.

Għajnejh donnhom infetħu u ra lilu nnifsu ġo mera li s'issa kienet mtliet tikek u tbajja' suwed biż-żmien. Iżda anke fejn il-mera kien għada tirrifletti, kien imdennes bejn bil-ħmieġ u bejn biż-żmien. U hu nnifsu kien inbidel f'wiċċ kollu tikmix, linji fuq linji, jduru ma' għajnejh, minn fuq moħħu għal fuq imnieħru, madwar geddumu. Il-ġilda kienet iddendlet għalkollox u l-abjad t'għajnejh f'postijiet sfar u f'postijiet kien donnu ħmar. Għajnejh donnhom kienu qabżu 'l barra u l-leħja kienet imqaxxra ħażin. Dawwar wiċċu u ntebaħ li ħdejn widintu kellu biċċa lanqas biss kienet imqaxxra għax idu kienet tuġġu biex tasal s'hemm u kien jinsieha jew meta jiftakar fiha jħalliha. Imbagħad f'daqqa waħda staqsa lilu nnifsu għalxiex kien iqaxxar il-leħja? Biex joħroġ ħdejn il-bieb ta' barra! Ħa....

Ħafna affarijiet li dari kellhom skop illum lanqas dak ma kien għad baqgħalhom. Il-leħja griża u bajda tiegħu, li kienet taqta' mhux ħażin mal-ġilda samranija u ħarxa ta' wiċċu, illum, anzi setgħet isservi aħjar biex taħbi t-tikmix! Għalkemm, niġu għal dan, lanqas il-leħja ma kienet sabiħa! Kemm kien krieh! Mhux ta' b'xejn it-tfal jiddieħku bih! U t-tifel ma riedx jersaq lejh! X'kellu x'jiġbed in-nies lejh? Kif kien inbidel! U kif kienu nbidlu l-affarijiet ta' madwaru! Id-dar kollha kienet qdiemet miegħu. Sa l-ispirtiera u l-mera ta' quddiemu! Mhux ta' b'xejn il-mara ta' Ċensu 'qas kafè ma riedet tieħu mingħandu, jew meta tieħu qisha qed tagħmel sagrificċju tixorbu. U mhux ta' b'xejn ma tantx kien jiġilu 'l hawn it-tifel. Allaħares ipprova jqabbel il-villa tat-tifel mar-remissa tiegħu. Kważi kważi li iktar kien qisha garaxx ta' karozza għax bil-bieb taż-żingu mmewweġ u karozza ħa taqa' biċċiet pparkjata dejjem fl-istess post wara l-bieb! X'jersaq lejh it-tifel! Kif kien spiċċa! U dlonk moħħu mar lura fiż-żmien. Ħa... dawk iż-żminijiet... fejn hu kien tifel. Kemm kien jittanta lil Ġanni d-Dbajju! U kemm kienu jħabbtulu l-bieb għalxejn biex joħroġuh jittawwal u jgħajbuh! U kemm kienu jaqbd u miegħu u jinkuh! Daqs it-tifel tal-basket! Mela mhux hekk! Hekk biss! Imbagħad meta kienu żgħażaġħ. Reġa' ftakar il-ħarsa tat-tfajliet kull meta jgħaddi mit-triq bis-sidrija u bit-terħa tidrittalu qaddu. U l-quddiesa tal-Ħadd fejn donnhom hu u Anni ta' Kurun qatt ma kienu jgħejjew iħarsu minn taħt lejn xulxin. Imbagħad..... fl-aħħar minn l-aħħar kienet għelbitu t-tentazzjoni li joħroġ ma' tfajlaiżda din kellha tkun Rakeli. Kienet togħġbu ferm inqas minn Anni iżda xorta waħda kien jiftakar dawk xagħarha u wiċċha rotob u kemm kien artab dak it-tiben! Kemm kienu jibzġu li missirijethom jaqbd uhom flimkien! Kemm kienet tibza' Rakeli! Miskina!

Bil-biża' biss qatt ma rnexxielhom igawdu lil xulxin sewwa! U fl-aħħar minn l-aħħar kienet ġiet Marija. Hi wkoll kienet sabiħa. Jiftakar meta żżewiġha – minn wara l-għonnelli donnu beda jara ħarsiet ta' għira ta' ċerti tfajliet tar-raħal. Oħrajn kellhom għajnejhom jixegħlu jixtiequ jkunu bħal Marija ma jdumux filwaqt li oħrajn donnhom urew id-dieqa li għalihom Salvu kien ser jintrabat u jinqata' minn fuq il-lista. Waħda minnhom, Saverin tal-ħanut, tant ma qatgħetx qalbha li xorta riedet tieħdu hi li min jaf kemm-il darba meta Marija kienet tibagħtu jixtrilha għaddietlu xi kelma jew tnejn. Insomma, wara kollox, għalkemm dak li kien qed jara quddiemu kien xiħ ikrah mistmerr minn kulħadd hu wkoll kien ġuvni sbejjaħ u maħbub minn kulħadd xi darba.

Minn maħbub minn kulhadd, mistmerr minn kulhadd. U x'jippretendi! Bil-mod kif kien inbide! Izda wara kolloxx Salvu donnu beda jintebaħ li ġismu kien qed jipprepara għat-tarġa li jmiss. Li jħalli din id-dinja. Dlonk ġiet quddiem għajnejh il-mewt ta' martu li kienet mietet żgħażuġha – mimlija ħajja. Kienet ittajret minn karozza u r-raħal kollu kien tbikkem meta nħasditilha ħajjitha hekk ħesrem. Kien jiftakar sewwa l-aħħar bixra tagħha. Ġisem ta' tletin sena lest li jgħix il-ħajja.

Ġisem sod b'ġilda lixxa. Imbagħad b'tizrita kbira fuq il-moħħ u oħra fuq il-wiċċ li minn ġisem ħaj u mimli ħajja kienu bidluh f'ġisem mejjet daqshekk malajr. Kien ġisem li ma kienx ippreparat għall-mewt... li l-mewt ħasditu. U kulhadd kien għadu jħobbu. Kulhadd kien qed jistennieh jibqa' ħaj. Kulhadd ried jarah jixxjeh.

Anke dawk li forsi kienu jobogħduh ma xtaquhx imut hekk. Kien ġisem maħsub biex jgħix iżda miet... bil-kaġun. Min jaf kif kienet tkun martu kieku kien għadha hawn. Min jaf kemm kienu jgħixu iktar ġrajjet flimkien. Kienu jixxjeh flimkien, jikrieh flimkien. Izda issa kien diffiċli li jimmaġina lil Marija xiħa. Kull ma seta' jgħid f'moħħu kien ġisem żagħżuġ - sod u sabiħ - iżda bla ħajja. Il-ġisem li tant kien iħobb ta' Marija ... bla ħajja.

Salvu ħares lejn ġismu. Ġismu kien ġisem ta' ħamsa u tmenin sena. Mixrub u b'ġilda mdendla. Għajnejn bla kliem b'kuluri mċajpra ... bla ħeġġa, bla tama ... bla sbuħija. Kien ġisem li jiġbed l-istmerrija. Magħluqa ġo fih kien hemm qalb maqtuġha. Kien hemm moħħ li jistenna s-siġhat jgħaddu u li jara s-siġhat twal iktar minn qabel. Kien ġisem li bl-ebda mod ma jiġbdek. Ħalli int ma tinġibidx lej. Ma titħassrux. Kien ġisem li jserraħ moħħ dak li jkun li wasal iż-żmien. U kien ġisem li qed jipprepara biex jagħmel il-firda inqas drammatika u iktar aċċettata. Min kien ser jithassar dak it-tikmix, it-tgergir u t-tqanżiħ? Kemm ibnu stess kif ukoll martu kienu jistħu jaqbduh minn taħt idu biex jgħinuħ jitle' fil-karozza l-ftit drabi li ġew għalih. Probabbli bejn li kien tqil u bejn li kienu jarawh maħmuġ kienu jistmerruh. Kien verament jiġbed stmerrija. Izda minflok ma dan nikktu għamillu kuraġġ. Bl-istess mod bħalma hu ġieli kkundanna lil martu li ħallietu qasir il-għomor, li għaddietu minn imrar mhux mistħoqq, in-nies ta madwaru qatt ma setgħu jikkundannawh li għamilhom l-istess. Kien baqa' magħhom sal-aħħar, speċjalment ma' ibnu Ċensu. Kien baqa' miegħu sax-xjuħija u qabel ma kien se jmut kien ġieghlu jistmerru u mhux iħobbu. Mhux bħal Marija. Marija kienet ġegħlitu jħobbha imbagħad mititlu. U t-tbatija kienet akbar. Kienet imtaqqla bid-dell tal-imħabba.

Izda d-dieqa ta' wara l-mewt ta' Salvu setgħet tkun imtaqqla biss mid-dell tar-rispett. Mhix ser tkun imsensla minn xi mħabba feroċi li toħroġ imrar feroċi. Izda minn imħabba doċli li minnha joħroġ imrar doċli. Fuq fomm Salvu tnisslet tbissima. Dak il-ħin donnu kien fehem il-misteru tal-ħajja. Donnu ħassu kuntent li kien xjaħ. Donnu ħassu kuntent li ma kien ifisser xejn għat-tifel tal-basket li kien qed jiġri fuq il-bankina. Donnu ħassu kuntent li Żepu u Ż-Zannu kienu jiltaqgħu kuljum il-pjazza bla ma jersqu lej. Donnu ħassu kuntent li qata' l-linja lil ibnu u tlewwem miegħu. Imbagħad għamel kikkra kafè oħra. Wasal sas-sodda, poġġa l-kafè fuq il-komodina antika u mtedd. Minn dawn il-ħsebijiet kollha malli Salvu poġġa rasu fuq l-imħabba moħħu donnu waqaf. Għajnejh iffissaw 'il bogħod fuq il-mera li kienet qed tirrifletti

I-gradenza bir-ritratti ta' ommu u missieru u ta' Marija mimlijin moffa u trab, il-pipa u xi żewġ tazzi maħmuġin. Bil-mod il-mod ħarstu resqet iktar fil-qrib u ftit ftit spiċċat fuq il-kikkra tal-kafè tikwi bil-fwar tiela' minnha. Għajnejh reġgħu waqfu u ċċassaw lejn il-fwar tiela' imewweġ.... bil-mod.... 'il fuq..... fis-skiet.

Hekk kif daqqu s-sagħtejn l-arloġġ daqq bħas-soltu biex ifakkar lil Salvu li kienet għaddiet siegħa oħra. Iżda sa dak il-ħin il-kafè kien bired..... u miegħu kien bired ġisem Salvu.